

Öğrencilerin Sevgi Algılarına İlişkin Kavram Ağları *

Concept Networks of the Students' Compassionate Love Perceptions

Şeyma ŞAHİN ** ID
Abdurrahman KILIÇ *** ID

Öz

Araştırmanın amacı; ilkökul, ortaokul ve lise öğrencilerinin sevgi algılarını belirlemektir. Araştırma, nitel araştırma desenlerinden “olgu bilim” deseni kapsamında yürütülmüştür. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Çeşitlemede; okul kademesi, okul türü, okul başarı durumu, sınıf seviyesi ve cinsiyet değişkenleri kullanılmıştır. Çalışma grubunu; üç ilkökul, üç ortaokul ve üç lisede farklı sınıf düzeylerinde eğitim gören toplamda 95 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama tekniği olarak projeksiyon tekniklerinden; “kelime çağrışım tekniği”, veri toplama aracı olarak kelime çağrışım formu kullanılmıştır. Veriler kavram analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Araştırma sonunda; her kademedede “sevgi” ile “aşk” kavramlarının yoğun bir şekilde ilişkili olduğu, öğrencilerin koşulsuz sevgiden daha çok romantik sevgi algısına sahip oldukları görülmüştür. Öğrencilerin genel olarak; “iyilik”, “kardeşlik”, “paylaşmak”, “şefkat”, “merhamet” ve “hoşgörü” ile ilgili olumlu algılara sahip oldukları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sevgi, koşulsuz sevgi, öğrenci, sevgi algısı, kavram ağı

Abstract

The purpose of this research is to determine the love perceptions of primary, secondary and high school students. The research was carried out within the scope of “phenomenology” design, one of the qualitative research designs. The case examined in this study is the students' perception of love. In this study, maximum diversity sampling, which is one of the from purposeful sampling methods, was preferred. In diversification, the variables of school level, school type, school success status, grade

* Bu çalışma Şeyma Şahin tarafından hazırlanan “Öğrenci, Öğretmen ve Müdürlerin Sevgi, Demokrasi ve Öğrenci Merkezli Eğitim Algıları” isimli doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr., Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni, MEB, E-posta: seyymasahin@gmail.com, Orcid ID: 0000-0003-1727-4772

*** Prof. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, E-posta: abdurrahmankilic@duzce.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-2704-2951

level and gender were used. The study group of the research selected purposefully which consists of 95 students studying at different grade levels in 3 primary schools, 3 secondary schools and 3 high schools. In the study, “word association technique”, one of the projection techniques, was used as data collection technique and word association form was used as data collection tool. The data were analyzed using concept analysis technique. It was observed that the concepts of “compassionate love” and “passionate love” are intensely related at every level. This situation indicated that the students had a perception of “passionate / romantic love” rather than unconditional love. It was also noticed that students generally had positive perceptions regarding “favor”, “brotherhood”, “sharing”, “compassion”, “mercy” and “tolerance”.

Keywords: Love, compassionate love, student, compassionate love perception, concept networks

Summary

Introduction

There is no other field in human structure that has been as little researched as the field of love. Regardless of how vital it may be, there is a concern that researchers will lose their scientific view and seriousness when it comes to love. However, giving a meaning to human existence and being at the center of creation, love must be the focus of all kinds of efforts, activities and goals, especially pedagogical, political and scientific efforts (Ergen, 2006; Özen & Gülaçtı, 2010). It has been observed that there are a very limited number of studies aiming to determine the love perceptions of students in domestic and foreign literature (Castillo, 2016; Tozduman Yaralı, Özkan & Güngör Aytar, 2016; Şahin, Ökmen & Kılıç, 2019). It is thought that this study will contribute to filling the gap in this field. In this context, the purpose of this research is to determine the love perceptions of primary, secondary and high school students.

Method

The research was carried out within the scope of “phenomenology” design, one of the qualitative research designs. The case examined in this study is the students’ perception of love. In this study, maximum diversity sampling, which is one of the from purposeful sampling methods, was preferred. In diversification, the variables of school level (primary school, middle school, high school), school type (primary school, middle school, imam hatip secondary school, Anatolian high school, vocational and technical Anatolian high school, Anatolian imam hatip high school), school success status (good level, average level), grade level (primary school 4th grade students, middle school 5th, 6th, 7th, 8th grade students and high school 9th, 10th, 11th and 12th grade students) and gender (female, male) were used. The study group of the research selected purposefully which consists of 95 students studying at different grade levels (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12) in 3 primary schools, 3 secondary schools and 3 high schools.

In the study, “word association technique”, one of the projection techniques, was used as data collection technique and word association form was used as data collection tool. A “word association

form” was prepared by the researchers with 46 words selected in line with the literature on love, and the form was checked by a field expert. A pilot application was conducted to test the validity of the form. The pilot application was carried out with a total of 6 students, 2 from primary school, 2 from middle school and 2 from high school. After the pilot application, researchers examined each word association form, and selected some words according to their comprehensibility by the students. The final version of the form included 12 words (passionate love, sacrifice, tolerance, care, kindness, brotherhood, jealousy, mercy, sharing, respect, compassionate love, affection). In the prepared forms, these concepts were written three times, one under the other and users were requested to write three concepts that evoke that concept next to each one.

The data were analyzed using concept analysis technique. First of all, frequency tables showing which concepts were repeated how many times for which key concept were prepared. Frequency tables were prepared separately for primary, secondary and high school levels. Key concepts were placed at the top row of each column in the tables, and the concepts associated with these key concepts by the participants were listed in alphabetical order at the beginning of each row. The numbers that indicate how many times the concepts were associated with each other were written in the boxes in which the key concepts and the concepts emerging as a result of the analysis intersect. There are 12 key concepts in word association tables. In line with the answers given to these key concepts, 129, 269 and 330 different concepts at the primary, secondary and high school levels have emerged, respectively.

Then, the cut-off points were determined. Cut-off points were calculated by taking approximately 1/10 of the number of participants and it was determined as two at the primary school level, four at the secondary school level and five at the high school level. In other words, concepts associated with each other at least twice in primary school, at least four times in secondary school, and at least five times in high school were included in the analysis, and other concepts were removed from the tables.

In this case; there are 28, 29 and 38 concepts left for primary, middle school and high school levels in the word association table, respectively. Concept networks were created by considering the newly formed frequency tables. In concept networks, key concepts were circled, and the concepts emerged during the analysis were not circled. First of all, concept networks showing the relations of key concepts with each other were presented. Then, concept networks showing the relationship between each key concept and other emerging concepts were included, and some interpretations were made about each one.

Findings and Discussions

It was observed that the concepts of “compassionate love” and “passionate love” are intensely related at every level. This situation indicated that the students had a perception of “passionate / romantic love” rather than unconditional love. It was detected that the concept most associated with compassionate love at all levels was “respect”. It can be said that the students adopted a more mechanical understanding of love and adopted the thesis stating that “respect comes first, there should be respect even though there is no love”.

It was also seen that primary and secondary school students did not associate the concept of “sacrifice” with compassionate love and did not attribute a meaning to sacrifice in the development of compassionate love. Regarding the concept of “sacrifice” in the development of compassionate love, high school students made negative definitions such as “compromising ourselves” and “even giving our life for it”. Although it is positive that the concept of sacrifice was associated with compassionate love, it can be said that the definitions made were “extreme” and evoked romantic love rather than unconditional love. It is thought that the emergence of the concept of sacrifice in high school, not in primary and secondary schools, is due to the age ranges of high school students.

While it was noticed that the students had an anti-jealous attitude in primary school, as the levels increased, the positive perception in favor of jealousy increased, in other words, it was revealed that the students associated compassionate love and jealousy more. Considering the opposite relationship between jealousy and unconditional love, it can be said that the perception of unconditional love is distorted from primary school to high school.

The concept of “interest” had a positive meaning at primary and secondary school levels, but it was associated with jealousy at high school level. This situation showed that the understanding of unconditional love decreased at the high school level. It was also noticed that students generally had positive perceptions regarding “favor”, “brotherhood”, “sharing”, “compassion”, “mercy” and “tolerance”.

Considering that all the values are developed based on compassionate love, education programs should be prepared in which students at all levels of education, starting with pre-school, gain an understanding of unconditional love. Teachers should make the students achieve the value of compassionate love implicitly in the current courses. It is also recommended to conduct studies that will support the qualitative results of this research with quantitative data.

Giriş

Farklı ilimler sevgi kavramını kendi bakış açılarına göre farklı şekillerde tarif etmeye çalışırlar. Sevgi kavramı, edebiyat, teoloji, felsefe, psikoloji ve sosyoloji de dâhil olmak üzere farklı disiplinlerde tarih boyunca incelenmiş ve yazılmıştır (Hill, 2002). Mesela edebiyatta sevgi, en güzel şiirlerin yazılmasındaki yegâne güç olarak tarif edilir. Ortaçağ Avrupa tıbbına göre sevgi ve aşk bir çeşit hastalıktır. Teoloji ilmine göre sevgi, Allah’a yakınlaşma ve O’nu anlamanın en güzel yoludur. Felsefeye göre ise, sevgi ve aşk mükemmel olmayanın mükemmelliğe yükselme gayretidir (Kayadibi, 2002). İlk çağ filozoflarının çoğunun sadece bedeni bir istek olarak ele almalarına karşın, Sokrates, Platon, Aristoteles ve Plotinus gibi filozoflar, sevgiyi en yüce ve en üstün duygu olarak nitelendirmişlerdir (Sayar, 2010).

Sevgi üzerine çalışan araştırmacılar “sevgi” sözcüğünün ne anlama geldiğinin ve bu kelimeyi kullanan insanlar tarafından hangi duygu ve deneyimlerini ifade etmek için kullanıldığının oldukça belirsiz olduğunu ifade etmektedirler (Hill, 2002; Reis, Maniaci ve Rogge, 2014). Çoğu bilim insanı, iki çeşit sevgi türünden bahsederler. Bu iki sevgi türü; “tutkulu/romantik sevgi” (passionate love) ve

“ön yargısız/koşulsuz sevgi” (compassionate/unconditional love) olarak adlandırılır (Fehr ve Russell, 1991; Hatfield ve Rapson, 1994; Hill, 2002; Kristeller ve Johnson, 2005; Sprecher ve Fehr, 2005; Fehr ve Sprecher, 2009; Berscheid, 2010; Raffagnino ve Puddu, 2018).

Tutkulu/romantik sevgi; başka biriyle birlikte olmaya yoğun özlem duyma, birlikteyken tamamlanmışlık ve coşku, ayrılık zamanlarında boşluk, kaygı ve endişe içinde olma gibi duyguları içeren karmaşık değerlendirmeler, takdirler, öznel duygular, ifadeler, fizyolojik eylemler içeren bir süreçtir (Hatfield ve Rapson, 1994). Aşk/hoşlanma; “olumlu değerlendirme” ve “benzerlik” unsurlarını içinde barındırır (Özen ve Gülaçtı, 2010). Aşk geçicidir, kültüre göre şekil alır ve sınırlı bir doğaya sahiptir. Aşkın zamanla bitmesi ya da sevgi, öfke ya da nefret gibi başka duygulara dönüşmesi muhtemeldir (Atak ve Taştan, 2012). Romantik sevgi birçok şekilde ifade edilebilir. Bazı insanlar güzel sözler söyleyerek, bazıları hediye vererek, şiir yazarak/okuyarak, çiçek alarak sevgilerini ifade ederler. Bazıları ise severler ancak ifade edemezler. Beklenti aşkın/romantik sevginin doğal bir bileşenidir. Bu beklentiler yerine getirildiğinde aşk daha da gelişir. Ancak yerine getirilmediğinde hayal kırıklığı ve öfke ortaya çıkar (Kokab ve Ajmal, 2012).

Ön yargısız/koşulsuz sevgi; “diğer” merkezli, diğerlerinin iyiliği üzerine odaklanan, şefkat ve merhamet gibi duyguları da içinde barındıran sevgi türüdür. Koşulsuz ve ön yargısız sevgi, birey ne yaparsa yapsın onun sevgi ve saygıya layık olduğunu kabul eden anlayışın ürünüdür (Adana, Arslantaş ve Şahbaz, 2012). Koşulsuz sevgi, sevdiğimiz şeyin yaşaması ve gelişmesi için duyduğumuz etkin ilgidir (Fromm, 2011). Karşılık veya ödül beklentisi olmadan başkalarının iyi olma durumunu önde tutan, hiçbir mecburiyet altında kalmadan kişinin hür iradesi ile meydana gelen, almaktan çok vermeye odaklanan, kişileri ön yargısız şekilde anlamayı, oldukları gibi koşulsuz şekilde kabul etmeyi içeren fedakâr, şefkatli, açık ve duyarlı bir sevgi türüdür (Underwood, 2002; Reis vd., 2014; Regan, 2016). Daha mutlu, daha doyurucu bir yaşam sürdürme ve sağlıklı bir benlik saygısı oluşturma yolunda, diğerlerini yargılama alışkanlığı geride bırakılması gereken toksik bir alışkanlıktır. Koşulsuz sevgi, hayat yolculuğu sırasında herkesin kendi benzersiz savaşını vermekte olduğu ve kişilerin nelerle uğraştıkları ile ilgili diğerlerinin fikir sahibi olamayacağı, bu nedenle kişileri yargılamadan ve beklentiler içinde olmadan kabul etmek gerektiği fikri üzerine kuruludur (Reklau, 2018).

Fedakârlık, şefkat ve merhamet gibi duyguları da içinde barındıran koşulsuz sevgi; birey ne yaparsa yapsın onun sevgi ve saygıya layık olduğunu kabul etmeyi, kişiyi değişmesine gerek duymadan, ön yargısız şekilde anlamayı, olduğu gibi koşulsuz şekilde bütünüyle kabul etmeyi içerir. Var oluş illeti sevgi olan insan öncelikle yaratıcısını sevecek, daha sonra bu sevgi duygusunu karşılığında hiçbir şey beklemeden, kimin karşılık verdiğini ya da vermediğini takip etmeden, hiçbir kişisel kar amacı gütmeyen, diğer insanlara ve tüm yaratılmışıya yöneltecektir (Şahin, 2020).

Sosyal bilimciler alanyazında koşulsuz sevgiye benzer şekilde yer alan; “empati/empathy”, “merhamet/agape”, “fedakârlık/altruism”, “bağışlama/forgiveness”, “romantik sevgi/romantic love”, “ebeveyn sevgisi/parental love”, “arkadaş sevgisi/friendship”, “bağlılık/connectedness”, “sosyal destek/social support” gibi kavramların ön yargısız ve koşulsuz sevginin bazı unsurlarını bünyelerinde barındırdığını, bununla birlikte hiçbirinin koşulsuz ve ön yargısız sevginin kavramsal zenginliğini tek başlarına ve tam anlamıyla açıklamak için yeterli gelmediğini belirtmektedirler (Hill, 2002; Kristeller

ve Johnson, 2005; Fehr ve Sprecher, 2009; Oman, 2011). Aşağıdaki paragraflarda koşulsuz sevginin; merhamet/şefkat, fedakarlık, güven, saygı ve kıskançlık kavramlarıyla ilişkisi üzerinde durulmuştur.

Koşulsuz sevgi; “birlikte olmak”, “birlikte acı çekmek”, “başkasının durumuna girmek” ve “paylaşmak” anlamlarını barındırır. Merhamet ve şefkatten daha güçlüdür ve araya mesafe koyan soyut bir endişeden farklı olarak “yakın ilgi” ve “eylem” gerektirir (Brown, 2018). Romantik sevgi daha çok fiziki yakınlığa odaklanırken koşulsuz sevgi daha çok; teselli, kabul, empati, dinleme, anlama, koruma, ilgilenme, düşünceleri ve duyguları paylaşma gibi faaliyetlere odaklanır (Karandashev ve Clapp, 2016). Sevgi tahammüle değil, kişiyi bütünüyle kabul etmeye dayanır. Hoşgörünün ve sevginin insandaki yeri kalptir, gönüldür. Gönülden gelen bir şeyde ise katlanma ve zorlanma diye bir şey olmaz (Aslan, 2001). Tahammülün olduğu yerde kendiliğinden duygular, içtenlik zayıflar ve dinginliğin altında öfke birikir (Atasü, 1995).

Koşulsuz sevgi tüm insanları kapsayan ve kendinden fedakârlık etmeyi gerektiren bir sevgi türüdür (Sprecher ve Fehr, 2005). Diğerleri için fedakârlık yapmayı, bir başkasının iyiliği için kendi iyiliğini feda etmeyi, kişinin kendisi dışına adım atmasını ve “ben” ile “diğeri”nin arasındaki sınırları bulanıklaştırmasını gerektirir (Glass-Coffin, 2006). Ancak diğer yandan koşulsuz sevgi bir şeylerden ödün vermeyi, kendi isteklerini feda etmeyi değil, karşıdakini olduğu şekilde kabullenmeyi ve “birlik” olmayı gerektirir. Bu asla fedakârlığın gerçekleşmeyeceği anlamına gelmez. Ancak genellikle romantik sevgide fedakârlık vurgusu hâkimken, koşulsuz sevgi daha az fedakârlık ve daha fazla uzlaşma gerektirir (Welwood, 1985).

Güven sevgi ile ilişkili önemli değerlerdir. Ancak “Bu kişiye güvenebilir miyim?”, “Bu ilişki ihtiyaçlarımı karşılar mı?” gibi sorular sevgiye koşullar konulmasına yol açar (Welwood, 1985). Kişi sevdiğini kontrol etmeye, ele geçirmeye ve kendisine ait yapmaya çalıştığında bu durum onu kaybetme korkusu içine sürükleyecek ve o andan itibaren de sevgi yitirmeye başlanacaktır (Post, 2010). Sevgi ve saygı birbirini tamamlayan iki kavramdır. Ancak sevgi, saygı için temel oluşturur. Sevgi; “katlanma” anlamına gelen saygıdan ziyade “benimseme, kabullenme, anlama, değer verme, hoşgörü gösterme” kavramları ile daha yakından ilişkilidir. Sevgi; saygıdan ziyade samimiyet ve ihlastır. Sevgisiz saygı aldatmaca ve riya içerir. Sevgiye bağlı olan iç kaynaklı saygı sağlıklı, korku ve endişeye dayalı dış kaynaklı saygı ise sağlıksız bir saygı tipidir (Şentürk, 2008; Elgin, 2015). Kişilerin birbirlerine duydukları sevginin miktarı arttıkça, birbirlerine duydukları güven ve saygı da artacaktır (Regan, 2009).

Sevgi ile ilişkisi kurulan bir diğer değer kıskançlıktır. Kıskançlık, bireyin dünyaya dair algısını bozan, etrafındakilerle ilişkilerinde sıkıntı oluşturan bir duygudur. Kıskançlığın bir türü; “başka bir bireyin sahip olduğu bir şeyi elde etme isteği” olarak tanımlanırken, sevgi ile ilişkisi kurulan diğer türde ise birey; “sahip olduğu bir kişiyi/arkadaşı/sevgiliyi üçüncü bir kişi nedeniyle kaybetme” korkusu yaşar (Blomquist, 2016). Kıskanmanın makul olduğu ve sevginin bir göstergesi olduğuna ilişkin algının tersine aslında kıskançlık durumunda hissedilen duygu sevgiden çok öz güven eksikliği sonucu oluşan korku ve endişedir. Böyle bir durumda kişi sevdiği kişinin diğer ilişkilerinin mevcut dostluklarını tehdit ettiğini düşünür (Massey, 2018). İyi yönetilmediğinde kıskançlık duygusunun

giderek güçlenmesi, iyi duyguların yerini alması, kıskançlık duyulan kişiye, yakın çevresindekilere, hatta kişinin kendi kendisine zarar verebilecek boyutlara ulaşması beklenebilir (Er ve Sarıçam, 2016).

Sevgi, psikolojik ve sosyolojik bir ihtiyaçtır. İnsan sevgisiz yaşayamaz, yaşamayı düşünemez bile. Her insan bir başkasını sevmeye ve bir başkası tarafından da sevmeye muhtaç yaratılmıştır. Başkalarını koşulsuz sevmeyen kişiler aslında kendilerini de koşulsuz sevmeyecekler, kendilerini gerçekleştiremeyeceklerdir (Türkoğlu, Tofur ve Cansoy, 2012). İnsanoğlu tüm dikkatini ve meşguliyetini kendi içinde yer alan cömert, koşulsuz ve sınırsız bir sevgi üzerine odakladığında, kendi içinde yatan derin ve mutlu öz benliğini keşfederek haysiyet ve mutluluk içinde yaşayabilir. Bu sevgi olmadan insan ne yaparsa yapsın fakirlikten kurtulamaz (Post, 2010). “Kendini sevmeyi”, “başkalarını sevmeyi” ve “başkalarından sevgi alma” tutumları birbiri ile bağlantılı olup tümü kendini eleştirme, güvensiz bağlanma, depresyon, endişe ve stres gibi durumlarla ilişkilidir (Gilbert, McEwan, Matos ve Rivis, 2011). Bireyler, olumlu sosyal duygu ve davranışlar gösterdiğinde, öz saygılarında ve ruhsal durumlarında pozitif yönde iyileşme olacaktır (Akın ve Eker, 2012).

Toplumda, ailede, evliliklerde ve dostluklarda her geçen gün iletişim, empati ve sevgi yönünde bozulmalar ortaya çıkmakta, ilişkilerde bazı noktalarda tıkanmalar yaşandığı görülmekte ve insanlar bu sorunlara nasıl çözüm bulacakları konusunda problem yaşamaktadırlar (Ladner, 2003). Günümüz insanların bireysel ve sosyal hayatta karşılaştıkları problemlerde “sevgi eksikliği” temel bir unsurdur. Toplumlarda görülen şiddet, nefret, korku, açlık ve sefalet gibi olumsuzluklar sevginin yokluğundan kaynaklanmaktadır (Ekici, 2006). Sevgi; gönülleri birbirine yaklaştırarak kişiler arasında bir uyum ortaya çıkarırken; nefret; uyumsuzluğa, nefret edilen nesneden fizik ötesi ve mutlak bir uzaklaşmaya yol açmaktadır. Sevgi; uzaktan olsun, yakından olsun yüceltici, övücü, olumlayıcı, okşayıcı bir tutum içinde iken, nefret; zedeleyici, kızgın sam yeli gibi kavurucu, iyice aşındırıcı ve yok edici özelliindedir (Gasset, 1995). Sevginin olmadığı yerde kin, nefret ve düşmanlık boy gösterir. Kin ve nefreti besleyen birçok etken vardır, ama bunlar içinde en önemlisi bencilliktir. Açgözlülük ve kıskançlık gibi diğer kötü huylar da sevginin yerini alan kin ve nefreti alevlendirir. Erdemlerin birbirini beslediği gibi kötü huylar da birbirini besler. Sosyal barış, birlik, kardeşlik ve mutluluğun biricik kaynağı ise sevgidir (Demirkol, 2015). Koşulsuz sevginin önemini fark etmiş bireylerin yer aldığı bir toplumda huzur ve mutluluğun sağlanması mümkün olabilecektir. Bu nedenle öğrencilerin sevgi algılarının belirlenmesi ve bu doğrultuda düzenlemeler yapılması oldukça önemlidir (Şahin, 2020).

Öğrencilerin sevgi değerine sahip olma ya da olmama durumları onların gelecekte nasıl birer birey olacaklarını belirlerken, onların mesleki, ahlaki ve toplumsal ilişkilerini de şekillendirecektir. Öğrencilerin sevgi değerine sahip olma durumları sevgiyi nasıl algıladıkları ile doğrudan ilişkilidir. Bireylerin algıları ve davranışları arasında karşılıklı bir etkileşimden söz edilebilir. Algılar; ne gördüğümüzü, nasıl yorumladığımızı, neye inandığımızı, nasıl davrandığımızı bize gösterdiği gibi aynı zamanda zihnimizdeki değerleri de oluşturmaktadır (Bakan ve Kefe, 2012).

Araştırmanın Amacı

İnsanı ilgilendiren konular içinde, “sevgi” kadar az araştırılmış başka bir alan yoktur. Ne kadar hayati bir öneme sahip olursa olsun, konu sevgi olunca araştırmaların bilimselliğini ve ciddiyetini kaybedeceği gibi bir kaygı hâkim olmaktadır. Hâlbuki insanın varlığına anlam veren ve yaradılışın

merkezinde yer alan sevgi; pedagojik, siyasi ve bilimsel çabalar başta olmak üzere, her türlü çaba, etkinlik ve hedeflerin merkezinde olmak zorundadır (Ergen, 2006; Özen ve Gülaçtı, 2010). Yerli ve yabancı alanyazında öğrencilerin sevgi algılarını belirlemeyi amaçlayan çok sınırlı sayıda çalışma olduğu (Castillo, 2016; Tozduman Yaralı vd., 2016; Şahin vd., 2019) görülmüştür. Bu çalışmanın alandaki bu boşluğun doldurulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin sevgi algılarını belirlemektir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, nitel araştırma desenlerinden “olgu bilim” deseni kapsamında yürütülmüştür. Nitel araştırma, katılımcıların deneyimlerini derinlemesine irdelemeye olanak sağladığı, kültürel bağlam içerisinde yaşam pratiklerinin nasıl anlamlandırıldığını açıklamaya çalıştığı, test etmek yerine keşfetmeyi amaçladığı ve belki de en önemlisi katılımcıların kendi dünyalarına girerek onların bakış açılarını resmetmeyi hedeflediği (Corbin ve Straus, 2008) için bu çalışmada tercih edilmiştir. Olgu bilim, insanların yaşam dünyaları yani günlük yaşamları ve eylemleri hakkındaki deneyimleriyle ilgili çalışmalardır (Merriam, 2009). Bu çalışmada incelenen olgu; öğrencilerin sevgi algılarıdır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu oluşturulurken “amaçlı örnekleme” yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda amaç, araştırma problemi hakkında en kapsamlı bilgiyi vereceği düşünülen katılımcılardan amaçlı örnekleme yoluyla maksimum bilgiyi elde etmek olmalıdır (Brinkmann, 2013). Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tercih edilmiştir. Çeşitlemede; okul kademesi (ilkokul, ortaokul, lise), okul türü (ilkokul, ortaokul, imam hatip ortaokulu, Anadolu lisesi, mesleki ve teknik Anadolu lisesi, Anadolu imam hatip lisesi), okul başarı durumu (iyi düzey, orta düzey), sınıf seviyesi (ilkokul 4. sınıf öğrencileri, ortaokul 5, 6, 7, 8. sınıf öğrencileri ve lise 9, 10, 11 ve 12. sınıf öğrencileri) ve cinsiyet (kız, erkek) değişkenleri kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Tablo 1’de görüldüğü gibi amaçlı bir şekilde seçilmiş olan; 3 ilkokul, 3 ortaokul ve 3 lisede farklı sınıf düzeylerinde (4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12) eğitim gören toplamda 95 öğrenci oluşturmaktadır.

Tablo 1.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Kademe	Sınıf Düzeyi	Kız	Erkek	Toplam
İlkokul	4	5	7	12
	5	4	4	
	6	5	6	
Ortaokul	7	3	7	39
	8	3	7	
	9	10	3	
Lise	10	7	5	48
	11	7	3	
	12	9	4	
				99

Veri Toplama

Araştırmada veri toplama tekniği olarak projeksiyon tekniklerinden; “kelime çağrışım tekniği” kullanılmıştır. Projeksiyon teknikleri, geleneksel yöntemlerin ulaşamadığı, cevaplayıcıların bilinçdışı inanç ve tutumlarını inceleme becerisine sahip tekniklerdir (Boddy, Bond ve Ramsey, 2011). Genellikle katılımcıların doğrudan gözlenemeyen, bilinçdışında yatan, bazen kendileri tarafından da bilinemeyen derin algılarını, bazen de tehdit edici, utanç verici buldukları ve reddedilmekten korktukları için açıklamak istemedikleri his, tutum ve motivasyonlarını dolaylı bir şekilde katılımcılardan almaya yönelik tekniklerdir (Miri, 2006).

Araştırmada veri toplama aracı olarak kelime çağrışım formu kullanılmıştır. Sevgi ile ilgili alanyazın doğrultusunda seçilen 46 kelime ile araştırmacılar tarafından “kelime çağrışım formu” hazırlanmış ve form bir alan uzmanı tarafından kontrol edilmiştir. Formun geçerliğini test etmek için pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulama ilkökul, ortaokul ve liseden 2’şer öğrenci olmak üzere toplamda 6 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulama sonrasında her bir kelime çağrışım formu incelenmiş, öğrenciler tarafından anlaşılabilir olma durumuna göre bazı kelimeler seçilmiştir. Nihai formda 12 kelime (aşk, fedakârlık, hoşgörü, ilgi, iyilik, kardeşlik, kıskançlık, merhamet, paylaşmak, saygı, sevgi, şefkat) yer almıştır. Oluşturulan formlarda bu kavramlar alt alta üçer defa yazılmış ve her birinin yanına o kavramı çağrıştıran üç kavram yazılması istenmiştir.

Veri Analizi

Veriler kavram analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Öncelikle hangi anahtar kavram için hangi kavramların kaçar defa tekrarlandığını gösteren frekans tabloları hazırlanmıştır. Frekans tabloları; ilkökul, ortaokul ve lise kademeleri için ayrı ayrı hazırlanmıştır. Tablolarda her bir sütunun başına anahtar kavramlar yerleştirilmiş, her satır başına ise katılımcılar tarafından bu anahtar kavramlarla ilişkilendirilen kavramlar alfabetik sıraya göre dizilmiştir. Anahtar kavramlarla analiz sonucu ortaya çıkan kavramların kesiştiği kutucuklara ise kavramların birbiriyle kaç kez ilişkilendirildiği yazılmıştır. Kelime ilişkilendirme tablolarında 12 anahtar kavram yer almaktadır. Bu anahtar kavramlara verilen cevaplar doğrultusunda; ilkökul kademesinde 129, ortaokul kademesinde 269 ve lise kademesinde 330 farklı kavram ortaya çıkmıştır.

Daha sonra kesme noktaları (cut-off point) belirlenmiştir. Kesme noktası; toplanan form (katılımcı) sayısı göz önünde bulundurularak (yaklaşık 1/10) ilkökul kademesinde iki, ortaokul kademesinde dört ve lise kademesinde beş olarak belirlenmiştir. Yani ilkökul kademesinde birbiriyle en az iki defa, ortaokulda en az dört defa, lise kademesinde ise en az beş defa ilişkilendirilmiş kavramlar analize dâhil edilmiş, diğer kavramlar tablolardan çıkarılmıştır.

Bu durumda; kelime ilişkilendirme tablosunda ilkökul kademesinde 28, ortaokul kademesinde 29 ve lise kademesinde 38 kavram kalmıştır. Yeni oluşan frekans tabloları dikkate alınarak kavram ağları oluşturulmuştur. Kavram ağlarında, anahtar kavramlar çerçeve içine alınmış, analiz sırasında ortaya çıkan kavramlar ise çerçeve içine alınmamıştır. Öncelikle anahtar kavramların birbirleri ile olan ilişkilerini gösteren kavram ağları sunulmuştur. Daha sonra anahtar kavramların her birinin

ortaya çıkan diğer kavramlarla ilişkisini gösteren kavram ağlarına yer verilmiş, her biri ile ilgili yorumlamalar yapılmıştır.

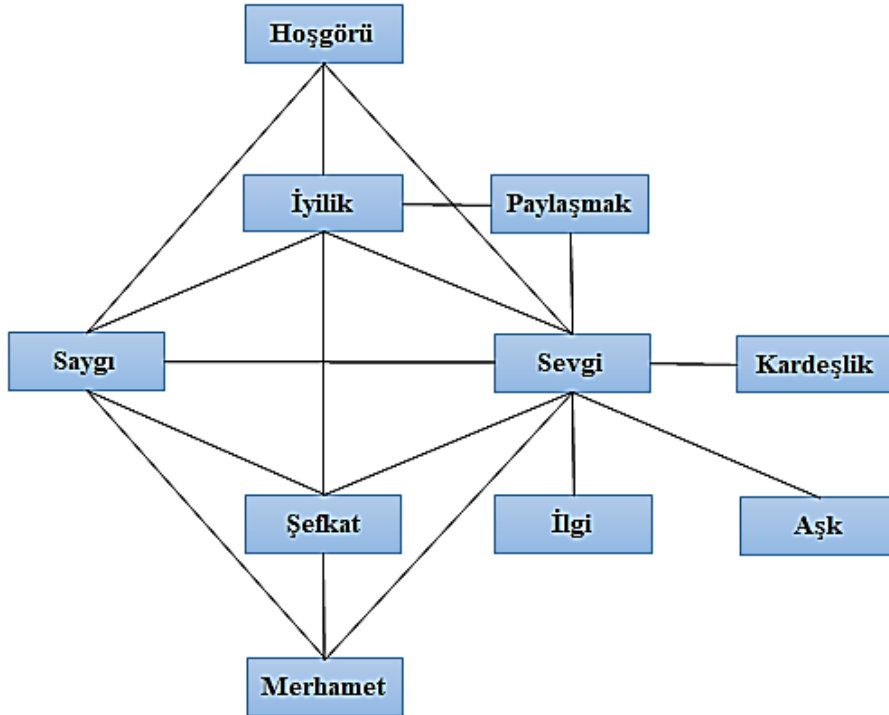
Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla; hedef kitle ile etkileşim sağlamak amacıyla veri toplama araştırmacının kendisi tarafından gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, neden seçildikleri, kendilerinden beklenenler, araştırma sonuçlarının nasıl kullanılacağı gibi konularda bilgi verilmiş ve güven ortamı oluşturulmaya çalışılmıştır. Veri toplama araçlarının geliştirilmesi aşamasında uzman görüşü alınmış ve pilot uygulama yapılmıştır. Araştırma süreci, örneklem seçiminin nasıl yapıldığı, katılımcıların özellikleri, veri araçlarının nasıl hazırlandığı ve nasıl analiz edildiği ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Araştırmanın tüm ham verileri dosyalanmış ve gerektiğinde incelenmek üzere saklanmıştır.

Bulgular

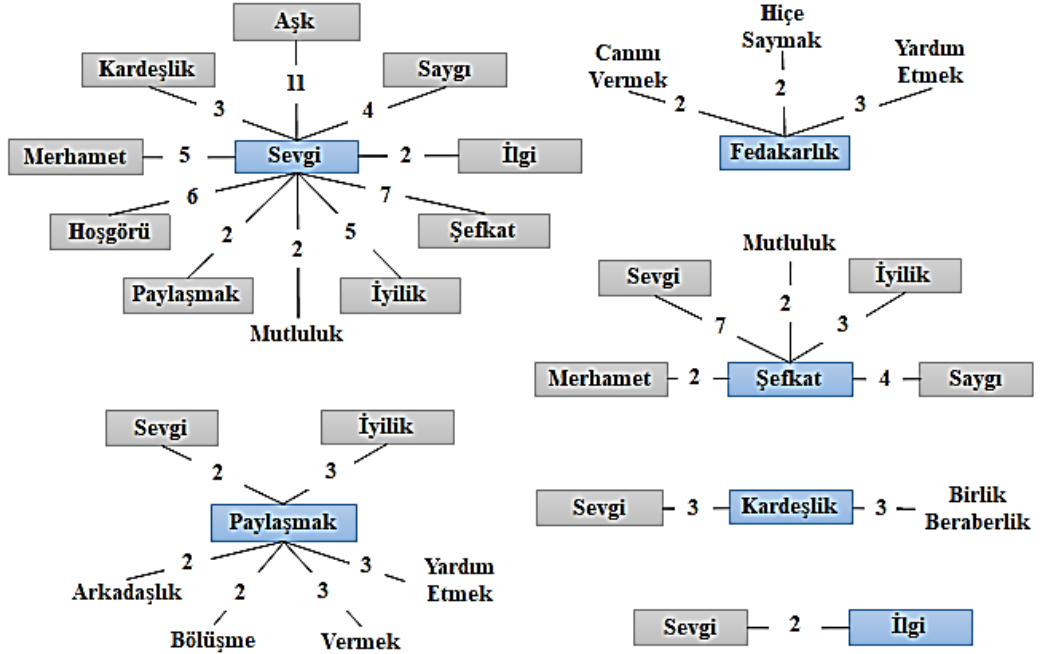
İlkokul Öğrencilerinin Sevgi Algısı

Şekil 1, Şekil 2 ve Şekil 3'te kelime çağrışım formlarının analizi sonucu elde edilen ilkökul kademesine ait kavram ağları ve her bir kavram ağına ait yorumlamalar yer almaktadır:

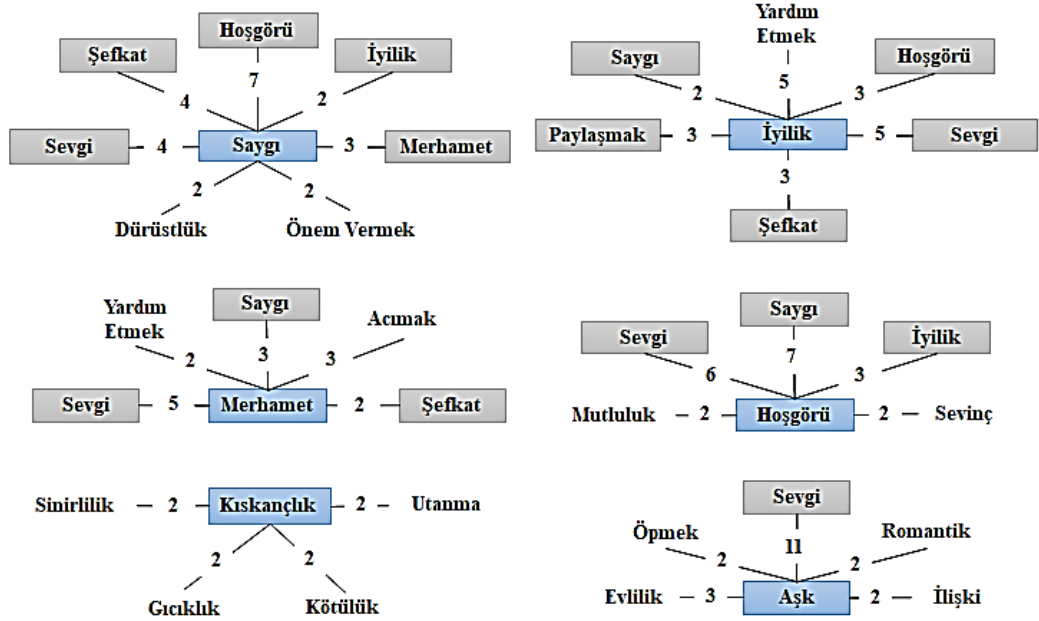
Şekil 1. İlkokul sevgi algısı kavram ağı-1

Şekil 1 incelendiğinde ilkökul kademesinde “kıskançlık” ve “fedakârlık” kavramlarının ortaya çıkmadığı yani diğer anahtar kavramlarla ilişkilendirilmediği görülmektedir. “Sevgi” kavramının diğer anahtar kavramlarla en çok ilişkilendirilen kavram olduğu, “sevgi” kavramından sonra en çok ilişki yoğunluğuna sahip kavramların “saygı” ve “iyilik” kavramları olduğu göze çarpmaktadır. “İlgi”, “aşk” ve “kardeşlik” kavramlarının ise yalnızca tek anahtar kavramla ilişkileri kurulmuştur.

Şekil 2. İlkokul sevgi algısı kavram ağı-2

Şekil 2 incelendiğinde ilkökul kademesinde “sevgi” kavramı ile en çok ilişkisi kurulan kavramın “aşk” kavramı olduğu, bu kavramla kurulan ilişki frekansının, “şefkat”, “merhamet”, “hoşgörü” gibi kavramların frekansından daha fazla olduğu görülmektedir. “Paylaşmak” ve “şefkat” ile ilgili olarak; “sevgi”, “iyilik”, “arkadaşlık”, “bölüşme”, “merhamet” gibi olumlu kavramların ortaya çıktığı görülmektedir. “Kardeşlik” kavramı ile ilgili ise az sayıda kavramın ortaya çıktığı göze çarpmaktadır. “İlgi” kavramı sadece “sevgi” kavramı ile ilişkilendirilmiştir. “Fedakârlık” kavramı ile “sevgi” kavramı ve diğer anahtar kavramlar arasında ise hiç ilişki kurulmadığı görülmektedir. “Fedakârlık” kavramı ile ilişkisi kurulan “hiçe saymak” kavramı ya öğrencilerin sahip oldukları kavram yanılgısından ya da fedakarlığa karşı olumsuz tutumlarından kaynaklanıyor olabilir.

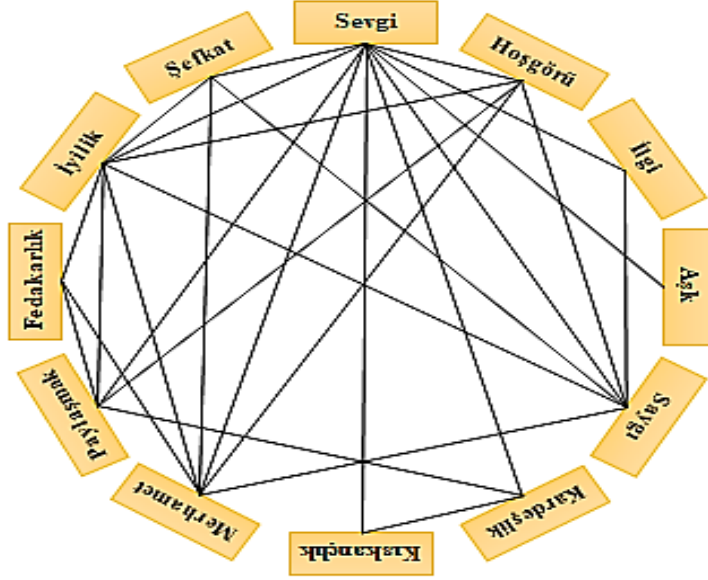

Şekil 3. İlkokul sevgi algısı kavram ağı-3

Şekil 3 incelendiğinde ilkokul kademesindeki öğrencilerin; “saygı”, “iyilik”, “merhamet”, “hoşgörü” kavramlarını, “sevgi”, “hoşgörü”, “şefkat”, “saygı”, “paylaşmak”, “iyilik” gibi olumlu kavramlarla ilişkilendirdikleri görülmektedir. “Kıskaçlık” kavramının “sevgi” kavramı ve diğer anahtar kavramlarla ilişkilendirilmediği görülmektedir. Öğrencilerin “kıskaçlık” kavramı ile ilişkilendirdikleri tüm kavramların olumsuz özelliğe sahip olduğu, dolayısıyla öğrencilerin kıskaçlık ile ilgili olumsuz algıya sahip oldukları yani kıskaçlığı doğru bulmadıkları görülmektedir. “Aşk” kavramı ile ilgili kavramlara bakıldığında, “bağ”, “mutluluk”, “güven” gibi soyut kavramlar yerine, “öpmek”, “evlilik” gibi daha somut kavramların ortaya çıktığı görülmüştür.

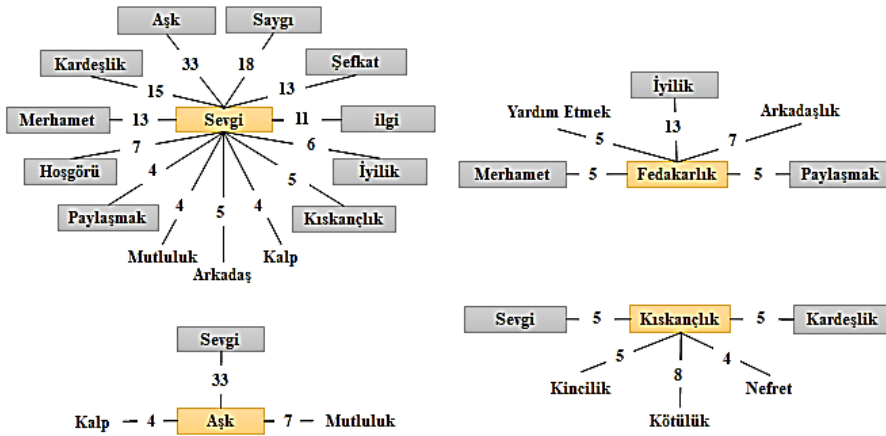
Ortaokul Öğrencilerinin Sevgi Algıları

Şekil 4, Şekil 5, Şekil 6 ve Şekil 7’de ortaokul kademesine ait kavram ağları ve her bir kavram ağına ait yorumlamalar yer almaktadır:

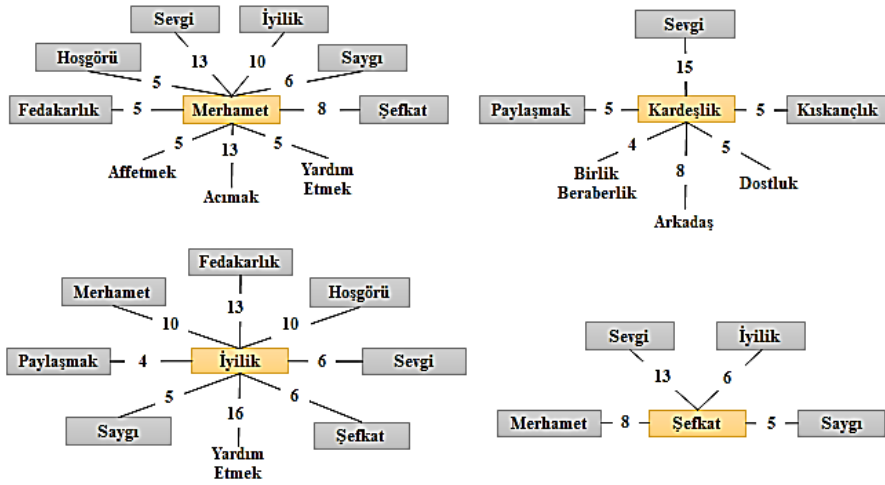
Şekil 4. Ortaokul sevgi algısı kavram ağı-1

Şekil 4 incelendiğinde ortaokul kademesinde tüm anahtar kavramların ortaya çıktığı yani tüm anahtar kavramların en az bir diğer anahtar kavramla ilişkili olduğu görülmektedir. “Sevgi” kavramının diğer anahtar kavramlarla en çok ilişkilendirilen kavram olduğu, bu kavramı “iyilik” kavramının takip ettiği, bu kavramı da “merhamet” ve “saygı” kavramlarının takip ettiği görülmektedir. Diğer anahtar kavramlarla en az ilişkisi kurulan kavram ise “aşk” kavramı olmuştur.

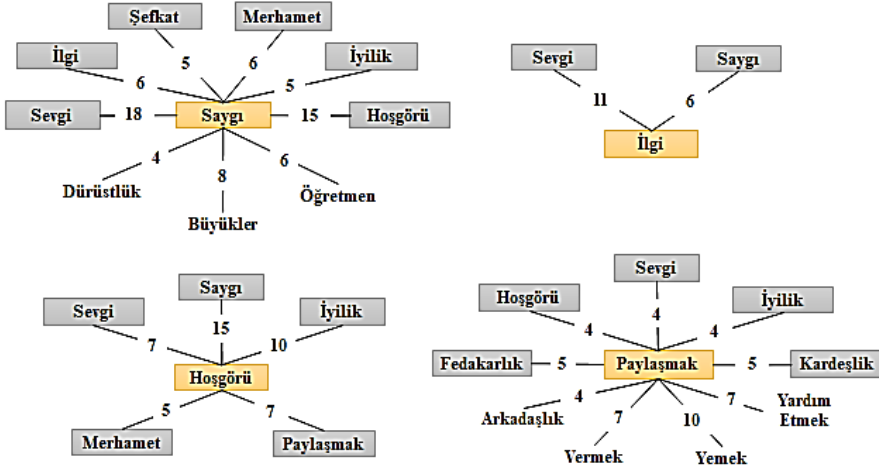
Şekil 5. Ortaokul sevgi algısı kavram ağı-2

Şekil 5'te “sevgi” kavramının “fedakârlık” dışındaki tüm anahtar kavramlarla ilişkilendirildiği, “fedakârlık” kavramının ortaya çıkmadığı görülmektedir. “Sevgi” kavramı ile en çok ilişkilendirilen kavram ortaokul kademesinde de “aşk” kavramıdır. Bu durumda ortaokul öğrencilerinin de daha çok “tutkulu/romantik sevgi” algısına sahip oldukları söylenebilir. “Sevgi” kavramı ile en çok ilişkisi kurulan ikinci kavram “saygı” kavramı olmuştur. “Saygı” kavramının “sevgi” kavramı ile “hoşgörü”, “merhamet”, “şefkat”, “paylaşmak” gibi kavramlardan daha fazla ilişkili olduğu görülmektedir. İlkokul kademesinde “kıskançlık” kavramı sevgi ile ilişkili kavramlar arasında yer almazken ortaokul kademesinde hem “kincilik”, “kötülük” ve “nefret” gibi olumsuz kavramlarla hem de “sevgi” ve “kardeşlik” kavramlarıyla ilişkilendirildiği görülmektedir.

Şekil 6. Ortaokul sevgi algısı kavram ağı-3

Şekil 6 incelendiğinde ortaokul kademesindeki öğrencilerin; “iyilik”, “merhamet”, “şefkat” ve “kardeşlik” kavramlarını yine “sevgi”, “hoşgörü”, “fedakârlık”, “şefkat”, “saygı”, “paylaşmak”, “iyilik” gibi olumlu kavramlarla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Şekilde yer alan tek olumsuz algı “kardeşlik” ile “kıskançlık” kavramı arasındaki ilişkiye daırdır.

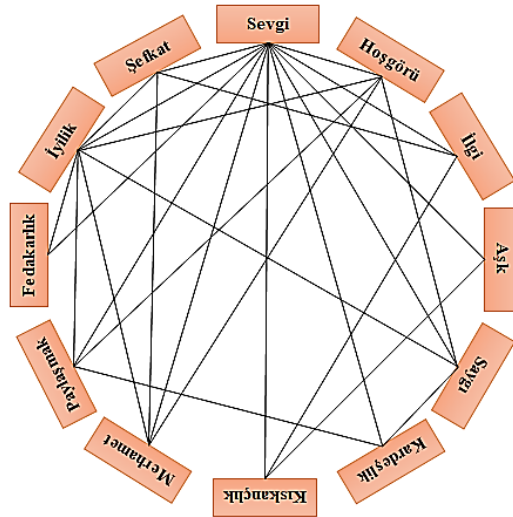

Şekil 7. Ortaokul sevgi algısı kavram ağı-4

Şekil 7 incelendiğinde öğrencilerin “ilgi”, “hoşgörü” ve “paylaşmak” ile ilgili kavramları “sevgi”, “merhamet”, “paylaşmak”, “iyilik”, “fedakarlık”, “hoşgörü” gibi olumlu kavramlarla ilişkilendirdikleri görülmektedir. “Sevgi” ile ise yine en çok “saygı” kavramının ilişkilendirildiği, “saygı” kavramına atfedilen önemin bu kavram ağına da ortaya çıktığı görülmektedir.

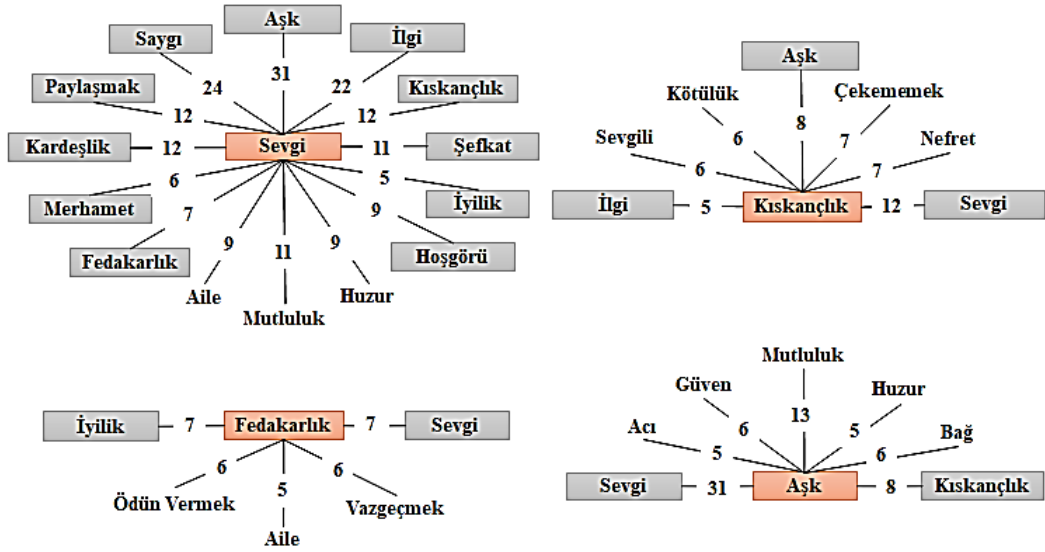
Lise Öğrencilerinin Sevgi Algıları

Şekil 8, Şekil 9, Şekil 10 ve Şekil 11’de lise kademesine ait kavram ağları ve her bir kavram ağına ait yorumlamalar yer almaktadır:

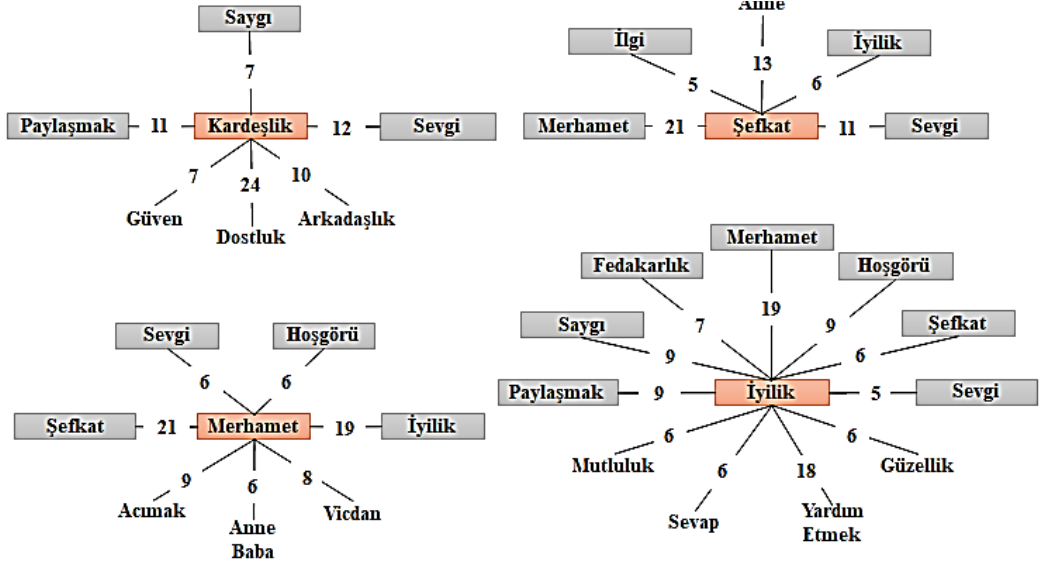
Şekil 8. Lise sevgi algısı kavram ağı-1

Şekil 8 incelendiğinde lise kademesinde tüm anahtar kavramların ortaya çıktığı görülmektedir. “Sevgi” kavramının diğer anahtar kavramların hepsiyle ilişkilendirildiği, “Sevgi” kavramından sonra en çok ilişkisi kurulan kavramın “iyilik” kavramı olduğu görülmektedir. Bu kavramı “hoşgörü” kavramı takip etmektedir. Diğer anahtar kavramlarla en az ilişkisi kurulan kavramlar ise “fedakârlık” ve “aşk” kavramları olmuştur.

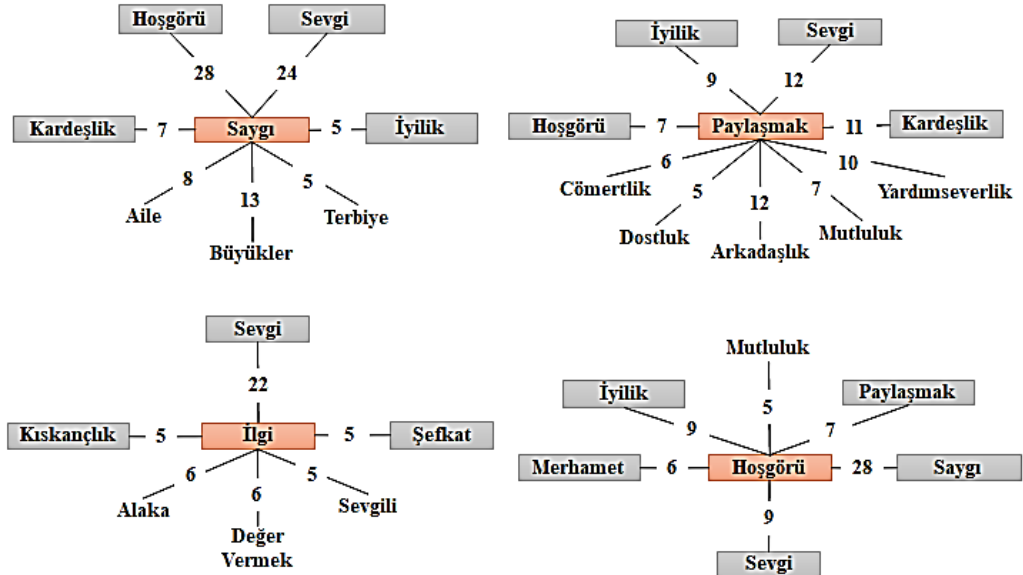
Şekil 9. Lise sevgi algısı kavram ağı-2

Şekil 9 incelendiğinde “sevgi” kavramının tüm kavramlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. İlkokul ve ortaokulda olduğu gibi yine “aşk” kavramı “sevgi” kavramı ile en çok ilişkilendirilen kavramdır. Bu durum lise öğrencilerinde de “tutkulu/romantik sevgi” algısının baskın olduğunu göstermektedir. “Kıskançlık” kavramı ele alındığında, bu kavramın ilkökul kademesinde hiçbir anahtar kavramla ilişkilendirilmediği, ortaokul kademesinde iki anahtar kavramla ilişkilendirildiği ve lise kademesinde üç anahtar kavramla ilişkilendirildiği göze çarpmaktadır. Bu durum kademeler arttıkça “kıskançlık” algısının da arttığını gösterir niteliktedir. “Kıskançlık” ile “ilgi”, “aşk”, “sevgi” ve “sevgili” gibi kavramlar arasında olumlu ilişki kurulduğu görülmektedir. İlkokul ve ortaokul kademelerinde sevgiyle ya da diğer kavramlarla çok az ilişkilendirilmiş olan “fedakârlık” kavramının lise kademesinde belli bir düzeyde ortaya çıktığı söylenebilir. Ancak “fedakârlık” kavramı ile ilişkilendirilen “ödün vermek” kavramı, sırf birini kırmamak ve mutlu etmek için “kişiliğinden, yaşam tarzından, düşüncelerinden vazgeçme” şeklinde algılanıyorsa bu durumun da olumsuz bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

Şekil 10. Lise sevgi algısı kavram ağı-3

Şekil 10 incelendiğinde öğrencilerin “kardeşlik”, “şefkat”, “merhamet” ve “iyilik” kavramlarını yine “sevgi”, “paylaşmak”, “arkadaşlık”, “iyilik”, “şefkat”, “merhamet”, “fedakarlık”, “hoşgörü” gibi olumlu kavramlarla ilişkilendirdikleri görülmektedir. “İyilik” kavramı ile ilişkilendirilen anahtar kavramların ve öğrencilerin kendilerinin oluşturdukları kavramların yoğunluğu ve niteliği de dikkat çekicidir.

Şekil 11. Lise sevgi algısı kavram ağı-4

Şekil 11 incelendiğinde öğrencilerin “hoşgörü” ve “paylaşmak” kavramlarını, “saygı”, “sevgi”, “iyilik”, “kardeşlik”, “arkadaşlık”, “yardımseverlik”, “merhamet” gibi olumlu kavramlarla ilişkilendirdikleri görülmektedir. Ancak “sevgi” ile yine en çok “saygı” kavramının ilişkilendirildiği, “ilgi” kavramının ise olumsuz anlama sahip “kıskançlık” kavramı ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

Sonuçlar ve Tartışma

Her kademedede “sevgi” ile “aşk” kavramlarının oldukça yoğun bir şekilde ilişkili olduğu görülmüştür. Bu durum öğrencilerinin koşulsuz sevgi algısından çok “tutkulu/romantik sevgi” algısına sahip olduklarına işaret etmektedir. Halbuki aşk geçicidir, kültüre göre şekil alır ve sınırlı bir doğaya sahiptir. Aşkın zamanla bitmesi ya da sevgi, öfke ya da nefret gibi başka duygulara dönüşmesi muhtemeldir (Atak ve Taştan, 2012).

Her kademedede sevgi ile en çok ilişkisi kurulan kavramın “saygı” olduğu görülmüştür. Sevgi ve saygı birbirini tamamlayan iki kavramdır. Ancak sevgi, saygı için temel oluşturur. Sevgi; “katlanma” anlamına gelen saygıdan ziyade “benimseme, kabullenme, anlama, değer verme, hoşgörü gösterme” kavramları ile daha yakından ilişkilidir. Sevgi; saygıdan ziyade samimiyet ve ihlastır (Şentürk, 2008; Elgin, 2015). Bu anlamda öğrencilerin daha mekanik bir sevgi anlayışını benimsedikleri, “saygı önce gelir, sevgi olmasa da saygı olmalı” tezini benimsedikleri söylenebilir.

İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin “fedakârlık” kavramını sevgi ile ilişkilendirmedikleri, sevginin gelişiminde fedakarlığa bir anlam yüklemedikleri görülmüştür. Bu durum çocukların gelişim özellikleri ile açıklanabilir. Fedakârlık algısının lise kademesinde öğrencilerin kavram ağlarında belli bir düzeyde ortaya çıktığı görülmüştür. Lise öğrencilerinin sevginin gelişiminde “fedakârlık” kavramı ile ilgili olarak; “kendimizden ödün vermek” ve “onun için hayatımızı bile vermek” gibi olumsuz tanımlamalar yaptıkları görülmüştür. Fedakârlık kavramının sevgi ile ilişkilendirilmiş olması olumlu olmakla birlikte yapılan tanımlamaların “aşırı” olduğu ve koşulsuz sevgiden çok romantik sevgiyi çağrıştırdığı söylenebilir. Fedakârlık kavramının ilkokul ve ortaokulda değil de lisede ortaya çıkmasının lise öğrencilerinin yaş aralıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Zira Brocas, Carrillo ve Kodaverdian (2017) fedakârlığın çocuklarda yaşla birlikte arttığını, yedi yaşından küçük çocukların daha “egosantrik/benmerkezci” olduğunu, fedakârlık gelişiminde 11-12 yaşlarının bir dönüm noktası olduğunu belirtmektedir. Angerer, Glätzle-Rützler, Lergetporer ve Sutter (2014) de fedakârlığın çocuklukta yaşla birlikte arttığını, yaş ve fedakârlık arasında doğru orantı olduğunu belirtmektedir. Kaya ve diğerleri (2017) yaptıkları çalışmada lise öğrencilerinin “dostluk” kavramına en sık atfettikleri anlamların “fedakârlık, sadakat” gibi kavramlar olduğunu belirlemişlerdir. Salimoğlu (2015) da Türk ve Kırgız lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada Türk lise öğrencilerinin fedakârlık alt boyutundan yüksek puan aldıklarını tespit etmiştir. Tüm bu çalışmaların bu çalışmanın fedakârlıkla ilişkili sonuçlarını desteklediği görülmektedir.

İlkokulda öğrencilerin “kıskançlık” karşıtı bir tutuma sahip oldukları görülürken, kademeler arttıkça kıskançlık lehine olumlu algının arttığı yani öğrencilerin sevgi ile kıskançlığı daha fazla ilişkilendirdikleri sonucu ortaya çıkmıştır. Kıskançlık ile koşulsuz sevgi arasındaki zıt ilişki düşünüldüğünde ilkokuldan liseye doğru koşulsuz sevgi algısının da bozulduğu söylenebilir.

Loeser, Whiteman ve McHale (2016) küçük yaşlardaki kıskançlığın genellikle kardeş ilişkilerinde yaygın olduğunu, ilkokul yaşlarından itibaren çocukların genellikle kendi alanlarını geliştirmeye başladıklarını ve kıskançlığın azaldığını ifade etmektedir. Bu durum ise, bu araştırma kapsamında elde edilen ilkokulda kıskançlık ile sevginin ilişkilendirilmemiş olması sonucunu desteklemektedir. Parker, Low, Walker ve Gamm (2005) ergenlerde arkadaş kıskançlığının baskın olduğunu ve bu durumun öz benlik algısı düşük olan gençlerde daha şiddetli olduğunu belirtmektedir. Massey (2018) arkadaşlık ilişkilerindeki kıskançlığın ergenlerde daha fazla yaşandığını belirtmektedir. Poelker, Gibbons, Hughes ve Powlishta (2016) da ergenlerin, başkaları tarafından önemsenmeye ve ilgi görmeye çok önem verdiklerini, kıskançlık duygusunun ergenleri daha az yeterli ya da yetersiz hissetmeye yönlendirdiğini vurgulamaktadır. Bahsi geçen araştırmaların sonuçları, bu araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir.

“İlgi” kavramına ilkokul ve ortaokul kademelerinde olumlu anlam yüklenirken lise kademesinde kıskançlıkla ilişkisinin kurulduğu görülmüştür. Bu durum lise kademesinde koşulsuz sevgi anlayışının azaldığını gösterir niteliktedir.

Öğrencilerin genel olarak; “iyilik”, “kardeşlik”, “paylaşmak”, “şefkat”, “merhamet” ve “hoşgörü” ile ilgili olumlu algılara sahip oldukları görülmüştür. Tozduman-Yaralı ve diğerleri (2016) yaptıkları çalışmada öğrencilerin “sence sevgi nedir?” sorusuna “yardım etmek, iyi davranmak, paylaşmak, hoşgörülü davranmak” cevaplarını verdiklerini ortaya koymuşlardır. Bu sonuç bu araştırmanın sonucu ile uyum göstermektedir. Araştırmanın bu sonucuna zıt olarak Yiğittir ve Öcal (2010) ortaokul öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin araç değerlere daha fazla önem verdiklerini, sevgi, şefkat, iyilik gibi amaç değerlerin ise oldukça geri durumda olduğunu tespit etmişlerdir.

Araştırmanın temelinde insan unsurunun bulunması sebebiyle, sosyal bilimlerdeki araştırmalara özgü genel sınırlılıklar bu araştırma için de geçerli olup, toplanan verilerin güvenilirliği, veri toplamada kullanılan aracın özellikleri ile sınırlıdır.

Bütün değerlerin sevgiye bağlı olarak geliştiği düşünülerek, okul öncesinden başlayarak eğitimin her kademesindeki öğrencilere koşulsuz sevgi anlayışının kazandırıldığı öğretim programları hazırlanmalıdır. Öğretmenler sevgi değerini öğrencilere mevcut derslerin içinde örtük olarak kazandırmalıdır. Bu araştırmanın nitel sonuçlarını nicel verilerle destekleyecek araştırmalar yapılması da önerilmektedir.

Kaynaklar

- Adana, F., Arslantaş, H., & Şahbaz, M. (2012). Lise öğrencilerinin benlik kavramlarını algılama biçimleri ve ilişkili faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(1), 22-29.
- Akın, A., & Eker, H. (2012). Duyarlı sevgi ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 75-85.
- Angerer, S., Glätzle-Rützler, D., Lergetporer, P., & Sutter, M. (2014). *Donations, risk attitudes and time preferences: A study on altruism in primary school children*. Discussion Paper, No: 8020.
- Aslan, Ö. (2001). Hoşgörü ve tolerans kavramlarına etimolojik açıdan analitik bir yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 357-380.

- Atak, H., & Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546.
- Atasü, E. (1995). Hoşgörü, Doğu'dan Batı'ya. *Hoşgörü ve Eğitim Toplantısı*, Ankara: UNESCC Türkiye Milli Komisyonu ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ortak Yayını.
- Bakan, İ., & Kefe, İ. (2012). Kurumsal açıdan algı ve algı yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 19-34.
- Berscheid, E. (2010). Love in the fourth dimension. *The Annual Review of Psychology*, 61, 1-25.
- Blomquist, K. P. (2016). *Jealousy in close relationships among emerging adults* (Unpublished Phd thesis). Department of Psychology and Neuroscience Duke University, USA.
- Boddy, C., Bond, D., & Ramsey, E. (2011). Projective techniques: Are they a victim of clashing paradigms? 25.09.2019 tarihinde <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/33331/> adresinden elde edilmiştir.
- Brinkmann, S. (2013). *Qualitative interviewing: Understanding qualitative research*. New York: Oxford University Press.
- Brocas, I., Carrillo, J. D., & Kodaverdian, N. (2017). *Altruism and strategic giving in children and adolescents*. Technical Report, CEPR Discussion Paper, DP 12288.
- Brown, R. M. (2018). Toward a just and compassionate society: A Christian view. *CrossCurrents*, 45(2), 164-174.
- Castillo, F. (2016). Perceptions on love of the young people: An assessment based on the love attitude scale. In S. F. Tang & L. Logonathan (Eds.), *Assessment for learning within and beyond the classroom*. Singapore: Springer Science+Business Media.
- Corbin, J., & Straus, A. (2008). *Basics of qualitative research: Technique and procedure for developing grounded theory*. USA: Sage Publication.
- Demirkol, M. (2015). Barışın inşasında sevgi ve adaletin gücü. *International Journal of Science Culture and Sport, Special Issue(4)*, 416-424.
- Ekici, M. (2006). *Hristiyanlık'ta ve İslam'da sevgi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Elgin, D. (2015). Love as a great transition story. *Journal of Sustainability Education*, 9, 1-6.
- Er, H., & Sarıçam, H. (2016). Ebeveynlerin kardeş kıskançlığı ile ilgili görüşlerinin incelenmesi ve çözüm önerileri. 5. *Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Sakarya.
- Ergen, G. (2006). Eleştirel-bilinçli sevgi eğitimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(11), 144-152.
- Fehr, B., & Russell, J. A. (1991). The concept of love viewed from a prototype perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(3), 425-438.
- Fehr, B., & Sprecher, S. (2009). Compassionate love: Conceptual, measurement, and relational issues. In S. Fehr, L. Sprecher, G. Underwood (Eds.), *The science of compassionate love theory, research, and application* (pp. 27-53). USA: Wiley-Blackwell Publication.
- Fromm, E. (2011). *The art of loving*. Chouin Publishing.
- Gasset, J. O. (1995). *Sevgi üstüne çeşitli yaklaşımlar* (1. baskı). Ankara: Yapı Kredi Yayınları.
- Gilbert, P., McEwan, K., Matos, M., & Ravis, A. (2011). Fears of compassion: Development of three self-report measures. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 84, 239-255.
- Glass-Coffin, B. (2006). A mother's love: Gender, altruism, and spiritual transformation. *Zygon*, 41(4), 893-902.
- Hatfield, E., & Rapson, R. L. (1994). *Love and intimacy*. Encyclopedia of Mental Health, 2, 583-592.
- Hill, R. P. (2002). Compassionate love, agape, and altruism: A new framework for understanding and supporting impoverished consumers. *Journal of Macromarketing*, 22(1), 19-31.

- Karandashev, V., & Clapp, S. (2016). Psychometric properties and structures of passionate and companionate love. *An International Journal on Personal Relationships*, 10(1), 56-76.
- Kaya, İ., Sölpük, N., Göçen, G., Bingöl, T., Parlakyıldız, B., & Arslan, N. (2017). Farklı kademedeki eğitim gören öğrencilerin değerlerle ilgili kavramlara attıkları anlamlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 743-772.
- Kayadibi, F. (2002). Sevgi faktörünün eğitim verimliliği üzerine etkisi. *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5, 33-50.
- Kokab, S., & Ajmal, M. A. (2012). Perception of love in young adults. *Pakistan Journal of Social and Clinical Psychology*, 10(1), 43-48.
- Kristeller, J. L., & Johnson, T. (2005). Cultivating loving kindness: A two-stage model of the effects of meditation on empathy, compassion, and altruism. *Zygon*, 40(2), 391-407.
- Ladner, L. (2003). *The lost art of compassion: Discovering the practice of happiness in the meeting of buddhism and psychology*. New York City: Harper Collins.
- Loeser, M. K., Whiteman, S. D., & McHale, S. M. (2016). Siblings' perceptions of differential treatment, fairness, and jealousy and adolescent adjustment: A moderated indirect effects model. *J Child Fam Stud.*, 25(8), 2405-2414.
- Massey, K. (2018). *Competitive behavior styles in adolescent friendships: The roles of context, gender, jealousy, and friendship bonds* (Unpublished master thesis). University of Alabama, USA.
- Merriam, S. B. (2009). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. California: John Wiley & Sons, Inc.
- Miri, L. R. (2006). Using projective techniques in the evaluation of groups for children of rehabilitating drug addicts. *Issues in Mental Health Nursing*, 27(5), 519-535.
- Oman, D. (2011). Compassionate love: Accomplishments and challenges in an emerging scientific/spiritual research field. *Mental Health, Religion & Culture*, 1-37.
- Özen, Y., & Gülaçtı, F. (2010). Duyuşsal öğrenilerinden sevgi ve sevgi kuramları (sevgiye dair söylenceler). *ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 135-149.
- Parker, J. G., Low, C. M., Walker, A. R., & Gamm, B. K. (2005). Friendship jealousy in young adolescents: Individual differences and links to sex, self-esteem, aggression, and social adjustment. *Developmental Psychology*, 41(1), 235-250.
- Poelker, K. E., Gibbons, J. L., Hughes, H. M., & Powlishta, K. K. (2016). Feeling grateful and envious: adolescents' narratives of social emotions in identity and social development. *International Journal of Adolescence and Youth*, 21(3), 289-303.
- Post, S. G. (2010). Humanism, posthumanism, and compassionate love. *Technology in Society*, 32, 35-39.
- Raffagnino, R., & Puddu, L. (2018). Love styles in couple relationships: A literature review. *Open Journal of Social Sciences*, 6, 307-330.
- Regan, P. C. (2009). Love, companionate and passionate. In H. T. Reis & S. Sprecher (Eds.), *Encyclopedia of human relationships* (pp. 1007-1011). CA: Sage.
- Regan, P. C. (2016). Loving unconditionally: Demographic correlates of the agapic love style. *Interpersona*, 10(1), 28-35.
- Reis, H. T., Maniaci, M. R., & Rogge, R. D. (2014). The expression of compassionate love in everyday compassionate acts. *Journal of Social and Personal Relationships*, 31(5) 651-676.
- Reklau, M. (2018). Love yourself first boost your self-esteem in 30 days. https://www.marcreklau.com/Love_Yourself_First_Final_Version_264.pdf adresinden 24.09.2019 tarihinde erişilmiştir.

- Salimoğlu, K. B. (2015). Lise öğrencilerinin uyum bozucu şemalarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi, Kırgızistan ve Türkiye örneği. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(2), 131-154.
- Sayar, A. (2010). *Nermi Uygur'un sevgi anlayışı* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Sprecher, S., & Fehr, B. (2005). Compassionate love for close others and humanity. *Journal of Social and Personal Relationships*, 22(5), 629-651.
- Şahin, Ş. (2020). *Öğrenci, öğretmen ve müdürlerin sevgi, demokrasi ve eğitim algıları* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Düzce Üniversitesi, Düzce.
- Şahin, Ş., Ökmen, B., & Kılıç, A. (2019). Sevgi eğitimi dersi alan öğrencilerin sevgi ve sevgi eğitimi dersine dair görüşleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 176-197.
- Şentürk, H. (2008). Sosyal ilişkilerde saygı kavramı: Psikoloji ve din açısından bir bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20, 217-228.
- Tozduman Yaralı, K., Özkan, H. K., & Güngör Aytar, A. (2016). Yedi ve on yaş çocuklarının sevgiyi ifade ediş biçimlerinin çizdikleri resimlere yansımaları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2181-2194.
- Türkoğlu, M. E., Tofur, S., & Cansoy, R. (2012). Sevginin eğitimdeki gücü. IV. Uluslararası Türkiye Eğitim Araştırmaları Kongresi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Underwood, J. P. (2002). The human experience of compassionate love: Conceptual mapping and data from selected studies. In S. G. Post, L. G. Underwood, J. P. Schloss, & W. B. Hurlbut (Eds.), *Altruism and altruistic love: science, philosophy, and religion in dialogue* (pp. 72-88). New York: Oxford University Press.
- Welwood, J. (1985). On love: Conditional and unconditional. *The Journal of Transpersonal Psychology*, 17(1), 33-40.
- Yiğittir, S., & Öcal, A. (2010). İlköğretim 6. sınıf öğrencilerinin değer yönelimleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24, 407-416.